

ULUSLARARASI BAZI MÜZAYEDE WEB SİTELERİNDE TEŞHİR EDİLEN BERGAMA HALILARI

Bahadır ÖZTÜRK, Dorukhan Fırat AKTÜRK

Dr. Öğr. Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, bahadir.ozturk(at)deu.edu.tr
Y. Lisans Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, dorukhanakturk(at)gmail.com

ÖZ

Anahtar kelimeler:
*Müzayede web siteleri,
Bergama halıları,
ticari halılar,
özel koleksiyonlar*

Batı Anadolu Bölgesi halılarının tarihçesi, Türklerin bölgeye hâkim olduğu 14. yüzyıldan itibaren başlatılmaktadır. Yöre halıcılığına damgasını vuran Bergama halılarının da aynı dönemde ortaya çıktığı düşünülmektedir. Avrupalı ressamın tablolarında yer alan halılar, Bergama halılarının da içinde olduğu Batı Anadolu halılarının 14.-15. yüzyıllarda ihraç edildiğini göstermektedir. Bergama’da halıcılık yakın zamana kadar önemli bir geçim kaynağı olarak varlığını sürdürmüştür. Bu gruba dahil eski halılar, uluslararası halı camiası içinde değer görmekte, önemli bir halı grubu olarak halâ ticareti yapılmaktadır. Eski halı ticaretinin yapıldığı yerlerden birisi bu alanda faaliyet gösteren müzayede şirketleridir. Müzayede şirketlerinin sitelerinde müzelerde bile bulunmayan eski halı örneklerine rastlamak mümkündür. Ticari dolaşımda bulunan bu değerli halılara dair bilgilere ulaşmak akademik bilgi derlemek açısından oldukça zordur. Bu nedenle veya daha öncesinde fark edilmediklerinden bu halılar üzerine pek akademik çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bu çalışmada uluslararası alanda faaliyet gösteren sekiz müzayede web sitesinde Bergama ibaresi ile teşhir edilen halılar hakkında yapılan önemli bir araştırmanın sonuçları sunulmaktadır.

BERGAMA CARPETS THAT ARE EXHIBITED IN SOME INTERNATIONAL AUCTIONS WEBSITES

ABSTRACT

Keywords:
*Auction web sites,
Bergama carpets,
commercial
carpets,
custom
collections*

The history of the carpets of the Western Anatolia Region is being started from the 14th century when the Turks dominated the region. Bergama carpets which have marked the local carpets are thought to have emerged in the same period. The carpets included in the paintings of European painters are included in the 14th-15th. It shows that it was exported in centuries. Carpet weaving was a significant source of livelihood until recently in Bergama. The old carpets included in this group are valued in the international carpet community and are still traded as an important carpet group. One of the places where the old carpet trade is done is the auction companies operating in this area. It is possible to find examples of old carpets on the sites of auction companies that are not even in museums. Obtaining information about these valuable carpets in commercial circulation is very difficult to compile academic knowledge. For this reason, or because they were not previously recognized, there is not much academic study on these carpets. In this study, the results of an important research about carpets displayed with Bergama expression in eight international auction websites are presented.

Giriş

Batı Anadolu Bölgesi halılarının tarihçesi, Türklerin bölgeye hâkim olduğu 14. yüzyıldan itibaren başlatılmaktadır. Yöre halıcılığına damgasını vuran Bergama halılarının da aynı dönemde ortaya çıktığı düşünülmektedir. (Deniz, 1997: 30)

16. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin yabancı sermayeye imtiyaz vermesiyle Anadolu halıcılığının kaderi değişmiştir. Bu yüzyıldan itibaren Bergama halıları ün salmış ve Bergama önemli dokumacılık merkezleri arasında yerini almıştır. 17. yüzyıldan itibaren Batı Anadolu Bölgesi'ne yerleşen, ticaret hayatını eline geçiren, bölgenin madenlerini işletip, demir yolunu döşeyen, mülk edinen azınlıklar, bir süre sonra halıcılığa da el atmışlar, bugünün ünlü halı merkezlerinin de bulunduğu Batı, Orta ve Doğu Anadolu Bölgeleri'nde halılar dokutturup bunları Avrupa'ya ihraç etmişlerdir. (Öney, 1997: 50-52) 18. yüzyılın ilk yarısında, İngiliz ve Felemenk tüccarların yoğun talebi ile yurt dışına halı ihracatı pazarı oldukça genişlemiştir. İngiltere, Felemenk ve bir ölçüde Alman ve İtalyan topraklarında satışlar artmış, 18. yüzyılın sonlarına gelindiğinde ise, Batı Anadolu'da ihracata yönelik geniş ve iyi örgütlenmiş bir halıcılık sektörü oluşmuştur. 19. yüzyılın son çeyreğinde Anadolu'nun iç kısmı ile İzmir limanı arasında kurulan demiryolu ulaşım hattı dış dünya ile Osmanlı arasındaki ticareti kolaylaştırmıştır. Bu da 19. yüzyılda Batı Anadolu'yu, özellikle de İzmir ve çevresini, yabancı sermayenin odak noktası haline getirmiştir. (Karavar, 2007: 21)

20. yüzyılda, Bergama ve çevresinde dokumacılığın sadece birkaç merkezde yapıldığı görülmektedir. Üretimlerin daha çok ilçelerde yapıldığı ve dokumaların da bu ilçelerin adıyla anıldığı dikkati çekmektedir. Bu sebeple son dönemlerde, Bergama çevresindeki dokumalar Yağcıbedir, Kozak ve Yuntdağı halıları olarak adlandırılmaktadır. (Karavar, 2007: 26) Bergama halıcılığının günümüzdeki durumunu görmek amacıyla 14 Nisan 2018 tarihinde yapılan alan araştırmasında, Bergama'da adı geçen yerlerde halı üretimi yapan firmaların sayısının ve üretim faaliyetlerinin oldukça azalmış olduğu gözlemlenmiştir.

Bergama halılarının tarihçesiyle ilgili en önemli sorunlardan birisi bu halıların adlandırma sorunudur. Yayınlarda Bergama ibaresi ile tanıtılan bir halının oldukça benzeri Batı Anadolu, Çanakkale veya Uşak halısı olarak adlandırılabilir. Bergama halısı olarak tanıtılan eski tarihi halıların Bergama'nın neresinde dokunduğu kesin olarak bilinmemektedir. Günümüz coğrafi sınırlarıyla Bergama çok küçük

bir alanda kalmaktadır. O dönemlerde, bugünkü Bergama'ya bağlı köylerde yaşayanların çoğunluğunun, Uşak'tan Çanakkale'ye kadar uzanan geniş bir alanda, göçebe hayatı sürdürdüğü, sürekli yer değiştirdiği ve geç iskân edildiği düşünüldüğünde, bu halı grubunun (Bergama halılarında görülen motiflere sahip halıların) çok geniş bir coğrafi bölgede dokunduğu görülmektedir. (Deniz, 1997: 30) Bu da yöresel bir adlandırma sorununu beraberinde getirmektedir.

Yayınlarda Bergama halısı olarak da tanımlanabilen, kompozisyon ve desenlerine göre en eski halı grupları Holbein Grubu Küçük Madalyonlu Halılar, Holbein Grubu Sekizgen Madalyonlu Halılar, Lotto Grubu Halılar, Bellini Grubu Halılar, Memling Grubu Halılar, Transilvanya Grubu Halılar, Çanakkale Kazdağları Türkmen Grubu Halılardır. Bunlar haricinde yalnızca Bergama'da dokunduğu bilinen halı grupları ise; Büyük Madalyonlu Halılar, Köşe Kare Madalyonlu Bergama Halıları, Yuntdağı Türkmen Grubu Halılar, Yağcıbedir Türkmen Grubu Halılar, Yüncü, Karakeçili Türkmen Grubu Halılar, Kozak Grubu Halılar, Mihraplı Seccade Halılar, Geometrik Şemalı Halılar, Zemini Uzun Bantlarla Belirlenmiş halılardır. (Kayıpmaz, Kayıpmaz, Genç, 2001: 5) Ayrıca Bergama'da dokunmuş, bu gruplara girmeyen, nadir rastlanılan kompozisyonlara sahip halılar da bulunmaktadır. Bu desen tanımlamalarında geçen ressam adlarına göre yapılan desen gruplandırmaları da ayrıca bir adlandırma problemi olmakla birlikte sanat tarihi ve halı tarihinde yerleşmiş kalıplar olarak göz ardı edilmektedir.

Tarihsel süreçte Bergama halılarının ihraç edildiğine dair en eski bilgiler Avrupalı ressamların tablolarında yer alan Bergama halı örneklerinden ve ticari belgelerden edinilebilmektedir. Avrupalıların, Batı Anadolu'nun yeraltı ve yerüstü kaynakları ile birlikte halılarına da olan ticari ilgisinin artması, zaman içerisinde üretimin ve ihracatın da artmasını sağlamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar da Bergama'da bu üretim faaliyetinin önemli bir iş kolu olarak sürdürüldüğü görülmektedir. Yörede halı üretiminin neredeyse bitme durumuna geldiği günümüzde eski Bergama halısı örneklerine olan talebin hala devam ettiği gözlenmektedir. Bunun en önemli göstergelerinden birisi müzayede web sitelerinde teşhir edilen Bergama halısı örnekleri ve bunlara biçilen değerlerdir. (Resim 4, 5)

Bu çalışma kapsamında uluslararası alanda faaliyet gösteren bazı müzayede web sitelerinde bulunan Bergama halısı ibaresiyle ilgili teşhir edilen halılara dair bilgiler toplanarak değerlendirmeye alınmıştır. Bu müzayede web siteleri; Sotheby's, Christie's, Bonhams, Rippon Boswell, Fred Mohe-

ban, Skinner, Nazmiyal Collection ve Cambi'dir.

Sotheby's (www.sothebys.com), uluslararası alanda faaliyet gösteren dünyanın en eski müzayede firması olup, 1744 yılında girişimci, yayıncı ve başarılı bir kitapçı olan Samuel Baker tarafından Londra'da kurulmuştur. Kurulduğundan bu yana koleksiyonerleri önemli sanat eserleriyle buluşturan Sotheby's, 1955 yılında New York'a şube açarak, kurulduğu ülke dışında müzayede evi açan ilk müzayede firması olmuştur. (Resim 1)

Resim 1. Bir Bergama halısının Sotheby's web sitesinde sergilenme görüntüsü

Christie's (www.christies.com), 1766'da James Christie tarafından Londra'da kurulmuştur. Yüzyıllar boyunca büyük çapta ve ünlü açık artırmalar ile popüler bir vitrin oluşturan Christie's, 80'den fazla kategoride yılda yaklaşık 350 müzayede sunmaktadır.

Bonhams (www.bonhams.com), büyük müzayede firmaları arasında önemli bir yere sahiptir. 1793 yılında dönemin en ünlü baskı satıcılarından Thomas Dodd tarafından Londra'da kurulan, sadece İngilizler tarafından yönetilen tek uluslararası müzayede firmasıdır. Bonhams, Londra, New York, Los Angeles ve Hong Kong'taki ana müzayede evlerinde 60 farklı kategoride yılda 400'den fazla satış gerçekleştirmektedir.

İngiltere'de 1884 yılında kurulan Rippon Boswell (www.rippon-boswell-wiesbaden.de), antika halı ve tekstil alanında uzmanlaşmış bir müzayede firmasıdır. Birleşik Krallık, İsviçre ve Almanya'daki isimsiz firmalar, John Rippon'ın Güney İngiltere'nin Exeter kentinde 1884'te kurduğu tek bir işletme ile birleşmiştir. John Rippon, 1904 yılında George Boswell ile ortaklık kurduktan sonra firma Rippon Boswell adı ile anılmaktadır. Firma günümüzde Almanya merkezli olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Fred Moheban Gallery (www.fredmoheban.com), 1960 yılında New York'ta kurulan sadece antika halı ve kilim satışları yapan bir galeridir. Dünyanın en değerli yer döşeme-

si tekstillerini toplamayı hedef olarak belirleyen Fred Moheban Gallery, 50 yılı aşkın bir süredir nadir bulunan antik halı ya da kilimleri müşterileriyle buluşturmaktadır. Antik halı ve kilim toplama hedefleri, 18. ve 19. yüzyılın şöhretli dokumalarını ve İran, Türkiye, Fransa, Hindistan ve Kafkasya halı ve kilimlerini kapsamaktadır.

Skinner (www.skinnerinc.com), New England'da, Robert W. Skinner Jr. tarafından kurulmuş, faaliyetlerine 1971 yılında başlamıştır. Skinner, antik halı ve kilim müzayedeleri dışında birçok kategoride yılda 60'dan fazla açık artırma düzenlemektedir.

1980 yılında Jason Nazmiyal tarafından kurulan Nazmiyal Collection (www.nazmiyalantiquerugs.com), en geniş halı koleksiyonuyla günümüz antik halı sektörünün önemli merkezlerinden biri olan New York'ta bulunmaktadır. Websitesi aracılığıyla bütün envantere erişim sağlanmakla birlikte, aranının tam olarak bulunmasını kolaylaştırmak için, her menşe, boyut ve stildeki halı ve kilimlerin dökümanite edilmiş olması müşteriler için kolaylık sağlamaktadır.

Cambi Müzayede Evi (www.cambiaste.com), açık artırmalar alanında uzun süren bir etkinlikten sonra, ulusal ve Avrupa düzeyinde ön plana çıkarak 1998'de kurulmuştur. İlk müzayedesini 2000 yılında yapan Cambi, 2011 yılından itibaren antik halı ve kilim açık artırmalarına başlamış ve 6 ayda bir antik halı ve kilim müzayedeleri düzenlemektedir.

Müzayede Web Sitelerinde Teşhir Edilen Bergama Halıları

Yukarıda adı geçen müzayede firmalarının web sitelerinden 165 adet Bergama halısı ibaresi taşıyan halıya ait görseller ve bilgiler derlenmiştir. Bu çalışma kapsamında bilgileri toplanan halıların üretildikleri yöre veya bölgeleri, dönemleri, boyutları, satıldıkları fiyatlar veya müzayede başlangıç fiyat bilgileri incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Ulaşılan örneklerin çokluğu ve makalenin sayfa sınırlaması nedeniyle halı görsellerinden yalnızca önemli olanlara burada yer verilebilmiştir.

Çalışmada incelenen müzayede web sitelerinin sahip oldukları Bergama ibareli halı sayısına göre sırası; Rippon Boswell (43), Sotheby's (42), Skinner (25), Christie's (24), Cambi (9), Bonhams (10), Fred Moheban Gallery (6) ve Nazmiyal Collection (6) şeklindedir. (Bkz. Tablo: 1) Halılar bir grubu tarihlendirilmemiş halılar olmakla birlikte dönemlerine göre kronolojik sıraya göre sıralanmışlardır. Bu sıralamada kronolojik olarak 16., 17., 18., 19., 20. Yüzyıl ve tarihlendirilemeyen

halılar olarak altı adet halı grubu karşımıza çıkmaktadır. 16. Yüzyıla ait halılar 2 adet ile en az sayıya sahip halı grubudur. 17. Yüzyıla ait halılar 5 adet iken (Bu halılardan 2 tanesininin 18. Yüzyıl halısı olma ihtimali bulunmaktadır.), 18. Yüzyıla ait halılar ise 11 adettir. 19. Yüzyıla ait halılar, halı grupları içinde 129 adet ile en fazla halı sayısına sahip gruptur. 20. Yüzyıla ait halılar 10 adet, tarihlendirilmemiş olan halılar ise 8 adettir.

Web sitelerinde yer alan halıların en fazla sayıda olduğu dönemin 19. Yüzyıl olduğu görülmektedir. Bu durum kaynakların da belirttiği gibi Bergama halılarının en çok 19. Yüzyılda ihraç edildiği veya en çok 19. Yüzyılda üretildikleri bilgisini doğrular niteliktedir.

Halı No	Yöre / Bölge	Dönem	Boyut	Değer	Müzayede Sitesi
001	Bergama, Batı Anadolu	16. YY	124 x 158	£ 62,500	Sotheby's
002	Bergama, Batı Anadolu	16. YY sonları	173 x 206	£ 43,250	Christie's
003	Bergama-Uşak, B. Anadolu	17. YY başları	163 x 238	€ 35,000	R. Boswell
004	Bergama, K. Batı Anadolu	17.- 18. YY	128 x 167	€ 5,000	R. Boswell
005	Bergama, K. Batı Anadolu	17. - 18. YY	164 x 287	€ 6,000	R. Boswell
006	Bergama, Batı Anadolu	17. YY sonları	168 x 213	£ 22,500	Christie's
007	Bergama, Batı Anadolu	17. YY sonları	163 x 218	£ 40,000	Christie's
008	Bergama	18. YY	91 x 137	\$ 4,900	Nazmiyal C.
009	Bergama, Batı Anadolu	18. YY	160 x 242	£ 4,000	Sotheby's
010	Bergama, Batı Anadolu	18. YY	152 x 185	\$ 12,000	Sotheby's
011	Bergama, Batı Anadolu	18. YY	137 x 169	\$ 12,000	Sotheby's
012	Bergama, Batı Anadolu	18. YY	150 x 208	£ 11,250	Christie's
013	Bergama, Batı Anadolu	18. YY	191 x 314	£ 1,750	Christie's
014	Bergama, K. Batı Anadolu	18. YY	179 x 263	€ 25,500	R. Boswell
015	Bergama, K. Batı Anadolu	18. YY	147 x 205	€ 25,500	R. Boswell
016	Bergama, K. Batı Anadolu	18. YY	141 x 212	€ 4,000	R. Boswell
017	Bergama, Batı Anadolu	18. YY ikinci yarısı	165 x 211	£ 22,500	Christie's
018	Bergama, Batı Anadolu	18. YY ikinci yarısı	119 x 137	\$ 3,300	Sotheby's
019	Bergama	19. YY	130 x 142	-	F. Moheban
020	Bergama	19. YY	178 x 208	\$ 28,000	Nazmiyal C.
021	Bergama	19. YY	130 x 142	-	F. Moheban
022	Bergama	19. YY	114 x 152	-	F. Moheban
023	Bergama	19. YY	152 x 244	-	F. Moheban
024	Bergama, Batı Anadolu	19. YY	101 x 142	\$ 1,476	Skinner

025	Bergama, Batı Anadolu	19. YY	168 x 168	\$ 10,000	Sotheby's
026	Bergama, Batı Anadolu	19. YY	155 x 211	\$ 132,000	Sotheby's
027	Bergama, Batı Anadolu	19. YY	97 x 99	\$ 19,200	Sotheby's
028	Bergama, Batı Anadolu	19. YY	145 x 283	£ 4,200	Sotheby's
029	Bergama, Batı Anadolu	19. YY	183 x 231	£ 6,875	Christie's
030	Bergama, Batı Anadolu	19. YY	145 x 178	£ 7,500	Christie's
031	Bergama, Batı Anadolu	19. YY	163 x 256	£ 7,500	Christie's
032	Bergama, Batı Anadolu	19. YY	185 x 183	£ 4,375	Christie's
033	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY	147 x 205	€ 9,500	R. Boswell
034	Bergama	19. YY başları	106 x 114	-	F. Moheban
035	Bergama, Batı Anadolu	19. YY başları	145 x 257	\$ 7,000	Sotheby's
036	Bergama, Batı Anadolu	19. YY başları	164 x 168	£ 6,000	Sotheby's
037	Bergama, Batı Anadolu	19. YY başları	154 x 200	\$ 15,990	Skinner
038	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY başları	200 x 266	€ 1,000	R. Boswell
039	Bergama, Batı Anadolu	19. YY başları	180 x 180	€ 12,500	R. Boswell
040	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ikinci çeyreği	145 x 183	\$ 1,875	Sotheby's
041	Bergama, Batı Anadolu	19. YY-19. YY ortaları	137 x 170	£ 3,500	Sotheby's
042	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ilk yarısı	180 x 211	£ 6,200	Christie's
043	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ilk yarısı	154 x 223	\$ 3,444	Skinner
044	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ilk yarısı	187 x 247	€ 4,500	R. Boswell
045	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ilk yarısı	153 x 210	€ 9,500	R. Boswell
046	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ilk yarısı	160 x 204	€ 5,500	R. Boswell
047	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ilk yarısı	134 x 155	€ 7,500	R. Boswell
048	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ilk yarısı	160 x 166	€ 6,500	R. Boswell
049	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ilk yarısı	132 x 197	€ 4,800	R. Boswell
050	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ilk yarısı	172 x 237	€ 26,000	R. Boswell
051	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ilk yarısı	138 x 215	€ 14,500	R. Boswell
052	Bergama	19. YY ilk yarısı	170 x 190	€ 4,200	Cambi
052	Bergama	19. YY ilk yarısı	170 x 190	€ 4,200	Cambi
053	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	100 x 108	£ 3,750	Sotheby's
054	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	185 x 198	£ 6,000	Sotheby's
055	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	144 x 205	£ 375	Sotheby's
056	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	135 x 175	£ 25,000	Sotheby's
057	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	185 x 201	\$ 7,000	Sotheby's
058	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	162 x 178	\$ 4,375	Sotheby's
059	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	150 x 183	\$ 2,040	Christie's

060	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	175 x 231	\$ 5,535	Skinner
061	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	170 x 198	\$ 7,995	Skinner
062	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	91 x 96	\$ 861	Skinner
063	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	116 x 127	\$ 5,333	Skinner
064	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	160 x 182	\$ 3,555	Skinner
065	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	160 x 188	\$ 10,800	Sotheby's
066	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	170 x 201	\$ 10,800	Sotheby's
067	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	229 x 305	\$ 15,000	Sotheby's
068	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	160 x 173	\$ 12,000	Sotheby's
069	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	152 x 206	\$ 5,400	Sotheby's
070	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	-	£ 6,000	Sotheby's
071	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ortaları	165 x 196	€ 11,000	R. Boswell
072	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ortaları	135 x 175	€ 1,800	R. Boswell
073	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ortaları	160 x 181	€ 9,800	R. Boswell
074	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ortaları	162 x 200	€ 1,500	R. Boswell
075	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ortaları	130 x 136	€ 4,200	R. Boswell
076	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ortaları	96 x 124	€ 3,000	R. Boswell
077	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ortaları	135 x 175	€ 10,500	R. Boswell
078	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	173 x 229	-	Nazmiyal C.
079	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	114 x 124	\$ 3,750	Sotheby's
080	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	160 x 168	£ 3,500	Sotheby's
081	Bergama, G. Batı Anadolu	19. YY ortaları	91 x 117	£ 2,500	Christie's
082	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	170 x 211	£ 5,000	Christie's
083	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	142 x 188	£ 3,125	Christie's
084	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	164 x 237	£ 5,625	Bonhams
085	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	152 x 172	\$ 2,500	Skinner
086	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ortaları	139 x 152	\$ 861	Skinner
087	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	198 x 246	\$ 5,000	Sotheby's
088	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	139 x 194	€ 1,750	R. Boswell
089	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	93 x 127	\$ 3,198	Skinner
090	Bergama, Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	101 x 104	\$ 1,169	Skinner
091	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	94 x 137	€ 3,600	R. Boswell
092	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	155 x 193	€ 1,500	R. Boswell
093	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	180 x 209	€ 6,000	R. Boswell
094	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	114 x 135	€ 7,500	R. Boswell
095	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	114 x 170	€ 4,700	R. Boswell

095	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	114 x 170	€ 4,700	R. Boswell
096	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	104 x 126	€ 1,800	R. Boswell
097	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	221 x 295	€ 8,500	R. Boswell
098	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	189 x 240	€ 7,000	R. Boswell
099	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	169 x 212	€ 1,800	R. Boswell
100	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	91 x 117	€ 2,700	R. Boswell
101	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	79 x 107	€ 3,500	R. Boswell
102	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	184 x 226	€ 5,800	R. Boswell
103	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	167 x 215	€ 3,600	R. Boswell
104	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY ikinci yarısı	165 x 174	€ 3,000	R. Boswell
105	Bergama, Batı Anadolu	19. YY üçüncü çeyreği	107 x 137	\$ 4,375	Sotheby's
106	Bergama, Batı Anadolu	19. YY üçüncü çeyreği	142 x 193	\$ 2,375	Sotheby's
107	Bergama, Batı Anadolu	19. YY üçüncü çeyreği	165 x 236	\$ 7,000	Sotheby's
108	Bergama, Batı Anadolu	19. YY üçüncü çeyreği	97 x 117	\$ 6,250	Sotheby's
109	Bergama, Batı Anadolu	19. YY üçüncü çeyreği	162 x 193	\$ 1,304	Skinner
110	Bergama, Batı Anadolu	19. YY son çeyreği	166 x 210	£ 3,000	Sotheby's
111	Bergama, Batı Anadolu	19. YY son çeyreği	104 x 145	\$ 1,875	Christie's
112	Bergama, Batı Anadolu	19. YY son çeyreği	91 x 121	\$ 2,520	Skinner
113	Bergama, Batı Anadolu	19. YY son çeyreği	152 x 228	\$ 2,252	Skinner
114	Bergama, Batı Anadolu	19. YY son çeyreği	162 x 213	\$ 1,422	Skinner
115	Bergama, Batı Anadolu	19. YY son çeyreği	160 x 195	\$ 4,859	Skinner
116	Bergama, Batı Anadolu	19. YY son çeyreği	152 x 167	\$ 2,726	Skinner
117	Bergama, K. Batı Anadolu	1862	110 x 130	€ 4,100	R. Boswell
118	Bergama, Batı Anadolu	1870 dolayları	167 x 206	£ 4,750	Christie's
119	Bergama, Batı Anadolu	1870 dolayları	167 x 210	\$ 1,353	Skinner
120	Bergama, Batı Anadolu	1875 dolayları	198 x 226	\$ 22,800	Sotheby's
121	Bergama, Batı Anadolu	1880 dolayları	150 x 173	£ 4,750	Christie's
122	Bergama, Batı Anadolu	1880 dolayları	99 x 96	\$ 369	Skinner
123	Bergama, Batı Anadolu	1880 dolayları	81 x 129	£ 1,500	Sotheby's
124	Bergama, Batı Anadolu	1880 dolayları	137 x 211	\$ 9,600	Sotheby's
125	Bergama	1890 dolayları	201 x 256	£ 2,750	Christie's

126	Bergama, Batı Anadolu	1890 dolayları	139 x 218	\$ 615	Skinner
127	Bergama	19. YY sonları	116 x 175	€ 2,400	Cambi
128	Bergama	19. YY sonları	213 x 292	\$ 14,750	Nazmiyal C.
129	Bergama	19. YY sonları	56 x 74	\$ 1,750	Nazmiyal C.
130	Bergama	19. YY sonları	180 x 213	-	F. Moheban
131	Bergama, Batı Anadolu	19. YY sonları	188 x 257	\$ 5,000	Sotheby's
132	Bergama, Batı Anadolu	19. YY sonları	155 x 229	\$ 5,400	Sotheby's
133	Bergama, Batı Anadolu	19. YY sonları	91 x 142	\$ 369	Skinner
134	Bergama, Batı Anadolu	19. YY sonları	101 x 111	\$ 770	Skinner
135	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY sonları	118 x 144	€ 1,250	R. Boswell
136	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY sonları	100 x 120	€ 6,600	R. Boswell
137	Bergama-Çanakkale, K.B. Anadolu	19. YY sonları	143 x 212	€ 2,300	R. Boswell
138	Bergama, K. Batı Anadolu	19. YY sonları	115 x 140	€ 5,000	R. Boswell
139	Bergama, Batı Anadolu	19. YY sonları	193 x 284	\$ 8,400	Bonhams
140	Bergama, Batı Anadolu	19. YY sonları	183 x 251	\$ 3,500	Bonhams
141	Bergama, Batı Anadolu	19. YY sonları	165 x 213	\$ 3,660	Bonhams
142	Bergama, Batı Anadolu	19. YY sonları	111 x 147	\$ 732	Bonhams
143	Bergama, Batı Anadolu	19. YY sonları	132 x 127	\$ 732	Bonhams
144	Bergama, Anadolu	19. YY sonları	110 x 154	€ 1,600	Cambi
145	Bergama, Batı Anadolu	19. YY sonları	177 x 238	\$ 1,185	Skinner
146	Bergama-Çanakkale, B. Anadolu	19. YY sonları	100 x 270	€ 1,600	Cambi
147	Bergama, Anadolu	19. YY sonları	88 x 109	€ 600	Cambi
148	Bergama, Batı Anadolu	20. YY dolayları	122 x 145	\$ 6,300	Sotheby's
149	Bergama, Batı Anadolu	20. YY dolayları	180 x 201	£ 750	Christie's
150	Bergama	20. YY başları	91 x 122	-	F. Moheban
151	Bergama, Batı Anadolu	20. YY başları	100 x 133	€ 1,200	Cambi
152	Bergama, Anadolu	20. YY başları	103 x 132	€ 1,000	Cambi
153	Bergama, Anadolu	20. YY başları	106 x 136	€ 1,100	Cambi
154	Bergama, Anadolu	20. YY başları	104 x 123	€ 150	Cambi
155	Bergama-Çanakkale, K. Batı Anadolu	20. YY başları	147 x 209	€ 1,800	R. Boswell
156	Bergama, K. Batı Anadolu	20. YY ilk çeyreği	218 x 340	\$ 9,500	Bonhams
157	Bergama, Batı Anadolu	20. YY ikinci çeyreği	91 x 132	\$ 540	Skinner
158	Bergama	-	162 x 190	\$ 3,000	Sotheby's
159	Bergama	-	175 x 206	£ 2,438	Christie's
160	Bergama, Batı Anadolu	-	158 x 158	£ 2,438	Bonhams
161	Bergama, Batı Anadolu	-	-	\$ 6,572	Sotheby's
162	Bergama	-	89 x 122	£ 1,062	Christie's
163	Bergama	-	163 x 208	£ 1,250	Christie's

164	Bergama	-	116 x 132	\$ 1,000	Bonhams
165	Bergama	-	91 x 122	\$ 400	Bonhams

Tablo: 1 Müzayede firmalarının web sitelerinde satılan Bergama

Halılarına ait bilgiler

Web sitelerinde Bergama halısı ibaresi ile satılan ve bilgileri derlenen halıların görselleri incelendiğinde bazılarında yanlış yöre tanımlamaları olduğu gözlemlenmiştir. Bunların en bariz örneği tabloda Halı No: 152 (bkz. Resim 2) ve Halı No: 164 (bkz. Resim 3)'da bulunan Antalya Döşeme-altı yöresi halılarıdır. Bu durum, müzayede web sitelerinde yer alan bazı halılara ait bilgilerin uzman kişilerce verilmediği, her bilginin de güvenilir olmayabileceği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bunların haricinde Bergama olarak adlandırılan ancak Bergama'da dokunmamış olan Batı Anadolu Bölgesi'nin diğer yöreleri veya başka bölgelere ait birçok halının da Bergama ibaresi taşıdığı düşünülmektedir. Bu durum yukarıda bahsedildiği gibi yöre insanının Batı Anadolu'nun büyük bir bölümünde göçer hayat yaşamasından ve etkileşim halinde olmasından kaynaklanan bir tanımlama ve adlandırma sorunudur. Ele alınan halılarda bu durumdan kaynaklanan adlandırmaların saptanması çok daha detaylı bir çalışmayı gerektirdiği için bu çalışma kapsamında ele alınmamıştır. Detaylı bir inceleme ile bilinen Bergama halıları haricinde, yöre örneklerine katkı sağlayacak ve onları genişletecek yeni halılara böyle bir çalışma ile ulaşılabileceği de düşünülmektedir.

Resim 2. <https://www.bonhams.com/auctions/15388/lot/5211/> (04.12.2018)Resim 3. <http://www.cambiaste.com/uk/auction-0180/tappeto-anatolico-bergama-inizio-xx-secolo.asp> (04.12.2018)

Halıların ticari değerlendirmesi yapıldığında dönemler eskidikçe değerlerinin artması beklenmektedir. Ancak 165 adet halı içerisinde, aralarında 16. Yüzyıla ait halılar da bulunmasına rağmen, en yüksek bedele sahip olan halı, 132,000 \$'a satılan 19. yüzyıla ait Bergama/Batı Anadolu halısıdır. (Tabloda Halı No: 026'da) (bkz. Resim 4) Buna rağmen 16. yüzyıla ait Bergama/Batı Anadolu halısı (tabloda Halı No: 001'da) (bkz. Resim 5), 62,500 £ bedel ile satılmıştır. Müzayede şartlarında, nadirlik, beğeni, rekabet, ...vb. gibi nedenlerle satış dinamiklerinin çok farklı işlediği ve bu yüzden beklenenin dışında değerlere ulaşabileceği anlaşılmaktadır.

Akademik bir araştırmada önemli olan, halıların hammaddesi, düğüm türü, düğüm sıklığı, ...vb. gibi teknik özelliklere ait bilgilere bu web sitelerinden ulaşılabilir. Satıcı ve alıcı için yöre, dönem, boyut, halının görseli ve maddi değeri web sitesinde ön gösterim için yeterli veriler olarak yer almaktadır.

Resim 4. <http://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2006/carpets-from-the-estate-of-vojtech-blau-n08291/lot.83.html> (04.12.2018)

Resim 5. <http://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2017/rugs-sale-117872/lot.88.html> (04.12.2018)

Halıların görsellerine bakıldığında teknik olarak müzayede web sitelerinde daha önce karşılaşılmamış özelliklere sahip bir halı da dikkati çekmiştir. Bu halı tabloda Halı No: 056'da (bkz. Resim 6) bilgileri verilen halıdır. Web sitesinde "Bergama Grassteppiche" (Bergama Çim Halı) olarak adlandırılan halı, dokuma tekniği olarak Bergama ve diğer Anadolu halılarından oldukça farklı bir karaktere sahiptir. Halı zemini yatay şekilde atlamalı olarak sıralanmış kısa ve uzun havlı bordürlerden oluşmaktadır. Kısa havlı bordürler de-

senliyken, uzun havlı bordürlerde desen bulunmamaktadır. Bu bordürlerdeki havlar o kadar uzundur ki yanlış bir adlandırma olmakla birlikte verilen isimdeki gibi çim etkisine sahiptir. Bu halı, Kırıkkale, Lüleburgaz, Çanakkale ve Balıkesir bölgesinde "çultar" adı ile dokunan ve at örtüsü olarak kullanılan bir dokumadır. (Görgünay, 2005: 16) Bergama halısı olarak adlandırılması doğru ise, dokuma tekniği açısından Bergama halıları grubunu zenginleştirir niteliktedir ve ayrıca incelemeye değerdir.

Resim 6. <http://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2015/bernhemer-day-sale-115043/lot.449.html> (04.12.2018)

SONUÇ

Yöresel halı örneklerinin araştırılmasında önemli kaynaklardan birisi olarak eski halı ticareti ile uğraşan kişi ve müzayede kuruluşları gösterilebilir. Yurtiçi ve yurtdışında birçok eski halı bu kişi ve kurumlar aracılığıyla ticari bir meta olarak alınıp satılmaktadır. Kültürümüzün önemli birer parçası olan halılar, üzerinde hiçbir çalışma yapılmırsa fırsat olmadan el değiştirmekte, kime veya nereye satıldığı bilinememekte ve sonuçta bu değerlerle ilgili bilgilere de ulaşılması oldukça güçleşmektedir.

Müzayede firmalarının web sitelerinde akademik bilgi açısından pek değerlendirilmeyen pek çok eski el halısı bulunmaktadır. Bu halılara dair bilgilerin potansiyeline dikkat çekmek için bu çalışma kapsamında 8 adet müzayede firmasına ait web sitesinde yer alan ve Bergama halısı ibaresi taşıyan halıya ait bilgiler ve görseller toplanmış, bunlara ait bilgiler dönemlerine göre gruplandırılarak tablo şeklinde ele alınmıştır.

Değerlendirme kısmına bakıldığında Bergama halılarına ait birçok eski örneğin ticari olarak dolaşımda olduğu gözlemlenmektedir. Bu halıların birçoğu yurtdışına muhtemelen ilk üretildikleri dönemde ihraç edilmişlerdi. Ancak bunların haricinde bazı değerli halıların Türkiye'den yurtdışına bir şekilde çıkarılarak satıldığı ve hatta bu halıların müzayedeler sırasında çok yüksek meblağlar karşılığında alıcı bulduğu halıcılar arasında konuşulmaktadır.

Kültürümüzün birer parçası olan eski el dokuması halıların ticari olarak değeri oldukça fazladır ve yatırım veya koleksiyon amacıyla sürekli el değiştirmektedir. Müzayede firmalarına ait web sitelerinde Bergama halıları haricinde daha birçok Anadolu halısının da bulunduğu dikkati çekmektedir. Yalnızca 8 adet web sitesinde 165 tane Bergama ibaresi ile satılan halı bulunduğu düşünüldüğünde, bunların haricindeki web sitelerde daha ne kadar çok örneğe ulaşılabileceği tahmin bile edilememektedir. İncelenen halılar içerisinde Bergama halısı veya Batı Anadolu grubu halılarının farklı örneklerine ulaşmak mümkün olmuştur.

Bu çalışma ile Bergama halıları örneğinde hem yurt içinde hem de yurtdışında ticari dolaşımında bulunan halıların görsel ve teknik özelliklerine dair akademik bilginin elde edilmesindeki öneme dair eksikliğe dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Bu ve benzeri çalışmalarla akademik bilginin artmasına katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Deniz, Bekir. Kozak (Bergama) Yöresi Halıları, Arış Dergisi, Sayı:2, Yıl: Ağustos 1997, 18.-38. s.

Görgünay, Neriman. Düğümlü Halının Öncüsü Geve / Tülü ve Benzeri Dokumalar, Güneş Ofset, İzmir 2005

Karavar, Gonca. Bergama Halılarının Tasarım Özellikleri ve Yeni Halı Tasarımları, (Yayımlanmamış sanatta yeterlik tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yıl: 2007

Kayıpmaz, Fahrettin – Kayıpmaz, Naciye – Genç, Mustafa. Tarihten Günümüze Bergama Halıları, Bergama Belleten, Sayı:10, Yıl: 2001

Öney, Gönül. Anadolu – Türk Halısının Serüveni, Arış Dergisi, Sayı:1, Yıl: Mart 1997, 50.-54.s.

<http://www.sothebys.com/en/news-video/blogs/all-blogs/sothebys/2017/02/about-us.html>

<https://www.christies.com/about-us/welcome-to-christies/about-us/>

https://www.bonhams.com/about_us/

https://www.rippon-boswell-wiesbaden.de/en/company_profile/

<https://www.fredmoheban.com/history/>

<https://www.skinnerinc.com/about/>

<https://nazmiyalantiquerugs.com/about-nazmiyal/>

<https://www.cambiaste.com/uk/cambi/history.asp>